

Úvodní text zástavba v Podměstí

Nový okrsek Žatec - Podměstí vznikl v 60. letech 1967 až 1973 v lokalitě Ostrov (Wostrov) a Dolní Předměstí (Untere Vorstadt). Již tehdy se na místě nacházel kostel Sv. Václava, který se dochoval do dnešní doby. Přítomnost kostela s názvem českého světce dokládá to, že předměstí obývali především Slované Češi.

Návrh řešeného území náměstí s nejbližšími objekty (náměstí, obchodní centrum, kulturní dům a výškový dům) vznikl na základě vnitropodnikové soutěže z roku 1961. V té odevzdalo své návrhy 5 projektantů z Krajského projektového ústavu Ústí nad Labem. V hodnocení poroty se mimo jiné nachází i doporučený postup realizace.

Kvůli nové výstavbě panelových domů bylo určeno k demolicí několik desítek rodinných domů od Nákladní po Příkrou ulici, byl zrušen vodní náhon. Část původní zástavby byla zachována a to v ulicích Fibichova a Erbenova otevírající se do Havlíčkova náměstí. Dále zůstalo zachováno část uliční zástavby v horní části v ulici Zbyslavova včetně původního vedení cesty. největší část původní zástavby se zachovala a vytváří stále kompaktní urbanistický celek v místech ulic Příkrá, Boženy Němcová, Hájkova a Svatováclavská. Nová zástavba bytových domů v této části pozvolně vrůstá do původní historické zástavby.

Urbanistické návaznosti

Nová zástavba bytových domů sídliště je provázána s historickým centrem města pomocí jasně definovaných hlavních ulic. Tyto důležité cesty pro pěší ze sídliště navazují na vstupy/brány do historického centra na kopci. Ulice Erbenova je dominantní široce komponovaná cesta vedoucí přímo k Libočanské brance. Široká ulice Petra Bezruče propojuje přímo kulturní dům, vytváří rozptýlový prostor a vede procházející směrem k centru ke Kněžské bráně.

Sídliště je napojeno nejkratší bezpečnou cestou pro pěší s dalším atraktivním místem řekou Ohří. Trasa vede od hlavního parkoviště ulicí U Jezu k pojezdu pod obchvatem ulice Plzeňské přímo k hlavnímu prostoru přes sportovní halou stojící u řeky. Kolem řeky vede cyklostezka. Toto bezpečné pěší propojení a přístup k řece využívají místní obyvatelé často, také děti z MŠ, která se v území sídliště nachází.

Průhledy a pohledy

Průhled Libočanskou brankou vizuálně propojuje centrum s Předměstím. A to díky umístění věžového domu do dominantní pozice, který vytváří na přímé ose aleje "point de vue". Jeho umístění označuje Havlíčkovu náměstí a existenci důležitého dolního centra.

Zástavba bytových domů sídliště je navržena tak, aby nebránila pohledům na historické centrum města. Důležité je v tomto ohledu umístění samotných domů a ulic a také jejich výška, která se snaží nepřevyšovat a nezaclánět hlavním pohledům na dominanty historického centra věže kostela chrámu Nanebevzetí Panny Marie.

Prstenec zeleně kolem sídliště

Zástavba sídliště je vsazena do území tak, že kolem něj je ponechán pás zeleně v různé šířce 40- 130 m. Toto poměrně široký, hodnotné a rozmanité území zaujímá prostor jak volné slunečné louka se sportovišti a dětskými hřišti, tak přírodní zarostlé tmavé rokle a zasahuje až k území povodí řeky Ohře a zdejšími sportovišti.

Dopravní obslužnost

Hlavní dopravní obslužnost pro sídliště vytváří dvě obchvatové ulice Plzeňská a Nákladní, vedou po okaji obytného území, tranzitní doprava se tedy místu zcela vyhýbá.

Drobné prvky, sochy ve veřejném prostoru.

Součástí veřejným prostor a jejich doplnění bylo umístění i soch a objektů. Některé z nich se dodneška zachovali. Jedná se o sochu ... na náměstí. Objekt fontány, který kdysi na náměstí tvořil zajímavý vodní prvek k trávení volného času s možností vstupu do vody se bohužel dodnes již nedochoval (autor: ...). Nejvíce objektů se zachovalo v části, kde sídliště přechází do parkové plochy a dále k centru. Mezi bytovými domy se dochovala betonová socha holubice/prolézačka a trubková prolézačka žebříku.

Výstavba sídliště

Výstavba Podměstí probíhala v několika fázích. Nejprve bylo potřeba zajistit bydlení. V prvních dvou etapách byly postaveny čtyřpodlažní panelové domy v okolí ul. Hájkova. S těmi zároveň vznikla i mateřská škola, jesle a společná kotelná (neboli základní občanská vybavenost).

V další fázi byly postaveny panelové domy V Zahradách. Protože tyto domy neměly suterén se společnými prostory, byly doplněny o samostatný pavilón s prádelnou a sušárnami (v jednom z nich je dnes Forbes).

Zahradní úpravy Havlíčkova náměstí

Koncepce zahradních úprav byla od počátku založena na podélné ose od společenského domu k vysokému obytnému domu a příčné ose s nákupním střediskem a kostelíkem sv. Václava. Na křížení obou os byla umístěna vodní plochafontány. Dále zahradní plochy s jezírkem, sochou před obytným domem a poštou.

„Boural se starý Most, bylo období těžkých mlh, inverzí, zvyšovala se těžba uhlí v pánvi, mizely obce, kostelíčky, boží muka. Rozhodli jsme se, zahradní úpravy provedeme tvarově plastické, sochařské, obložené lomovým kamenem, brutalitní změny návrhu terénu. Návrhům jsme věnovali maximální pozornost, schvalování v krajské umělecké komisi, hodnocení autorských děl. Byly to naše protesty doby. (..) Je dobré, aby byl znám záměr stavby před revitalizací.“ výňatek textu z dopisu Ing. arch. Vratislava Štelziga, architekta a autora původního návrhu Havlíčkova náměstí.

Stav původního centra a objektů v roce 2020 (autor Ing. arch Vratislav Štelzig, architekt a autor původního projektu):

- *Je nutné zachovat ducha, vědomí brutalitního díla, pěšího centra, prostoru té doby.*
- *Plocha dlažeb byla provedena z plochých přírodních desek černé břidlice. Dnes je zde položena živičná plocha, pojezdová je popraskaná, provedená na betonový podklad, spádovaná do kanalizačního systému. Měla by být vyměněna v rámci revitalizace.*
- *Vodní plocha s fontánou jsou ve velice špatném stavu. Umělecké prvky - keramické dílo slunce, bílé porcelánové hmoty stříků, keramické kompozice vstupních hříbků ke stříkům byly odstraněny. Dno je zasypáno kačirkem, kdysi bylo dlážděné.*
- *Terénní hmota strojovny stříků zůstala, nebyla srovnána.*
- *Betonová koncepce plastiky rampy a schodiště byla obdařena zastřešením, které není původní.*
- *Keře na horních hmotách valů nejsou původní.*

Historie města Žatce

Oblast byla osídlována již v době kamenné.

V 8. století bylo na území dnešního města založeno slovanské hradiště. Díky tomu je město velmi bohaté na archeologické nálezy (žatecký poklad, šperky, mince, stříbrné hřivny).

Nejstarší písemná zmínka o Žatci- hrad hrad Satz je z roku 1004 v kronice vedené kronikářem Dětmarem z Merseburku, který byl biskup v Merseburgu a známý kronikář. Ve svém díle se věnoval především dějinám Saska, ale zachytil také mnohé důležité informace o Čechách a Polsku. Kronikář popisuje tehdejší boje o český knížecí stolec, v nichž hrál Žatec významnou roli coby jedno z předních center přemyslovského státu. Žatecké Hradiště na strmě spadajícím ostrohu se stalo důležitým opěrným bodem nově se ustavujícího Českého státu. Těžiště obrany se nejpozději v 11. století koncentrovalo na akropoli v jeho severním cípu. Na ploše hradiště se pak rozvinulo intenzivní osídlení vykazující ojedinělé urbanistické formy. Bezprostředně jižně od vstupu do hradu bylo vytvořeno rozlehlé tržiště pravidelného obdélníkového tvaru, jež sahá až k budově radnice. Jeho prostorový zjev se v podstatě dosud zachoval. Uprostřed tržiště byl umístěn románský kostel, jehož dvouvěžové průčelí z 11. století dosud stojí skryto v barokním rouše. Žatec se řadí po bok u Litoměřic k nejvýznamnějším českým raně feudálním sídlům mimopražským. Žatecká raně feudální sídelní aglomerace se ovšem neomezovala toliko na plochu někdejšího Hradiště, ale rozkládala se i na území středověkých předměstí, což dokládá existence kostela svatého Václava.

V královské město se Žatec proměnilo, roku 1265 za Přemysla Otakara II, kdy udělil Žatci městská privilegia. Hrazené jádro se rozprostřelo po území hradiště. Původní tržiště v sousedství hradu zůstalo zachováno, avšak hlavní funkci převzalo podélné náměstí v jižní polovině historického jádra. Půdorysná osnova byla vyřešena se značnou pravidelností. Stavba opevnění byla ukončena na přelomu 13. a 14. století, kdy vznikly dosud zachované hranolové věže takzvané Kněžské brány v bezprostředním sousedství městského farního kostela a Libočanské branky.

V druhé čtvrtině 14. století následovalo gotické přebudování románského chrámu Panny Marie s dlouhým presbytářem a trojlodní síní. Z výstavního královského hradu v severním vrcholu jádra zbyla snad jen vodárenská věž.

Rozkvětem bohatého města byla zřejmě 2. polovina 14. století, kdy starší dřevěné domy ustoupily kamenným jednoposchoďovým, nejrůznějších dispozic, na náměstích částečně s podloubím. Roku 1386 žádala městská rada v Žatci královského podkomořího o souhlas se zřizováním zděných Loubí. Ve schvalovacích podmínkách byly přesně určený jeho rozměry, které byly dodrženy. V roce 1380 byl položen základ hranolové věže zvonice na jižní straně kostela.

Významnou úlohu Žatec sehrál v době husitské revoluce. Ve městě působili významní husitští kněží Petr Němec a Petr Špička. Síla Žatecké středověké pevnosti se skvěle osvědčila roku 1421, kdy odolala mohutnému náporu křižáků, kteří se pokoušeli dobýt město.

Žatec se rovněž připojil ke stavovskému povstání. Jeho někdejší purkmistr – Maxmilián Hošťálek z Javořice – byl jedním z 27 českých povstalců popravených 21. června 1621 na Staroměstském náměstí. Třicetiletá válka znamenala výrazný úpadek a postupnou germanizaci dosud etnicky převážně českého města. Roku 1463 ve městě probíhala velká přestavba opevnění již převzalo a zdokonalilo rysy tábořských husitských fortifikací. Zbývají z něho jen fragmenty. Obrana se přenesla z někdejší hlavní hradby na parkánu o zeď, která byla přiměřeně zvýšená a posílená dělovými baštami.

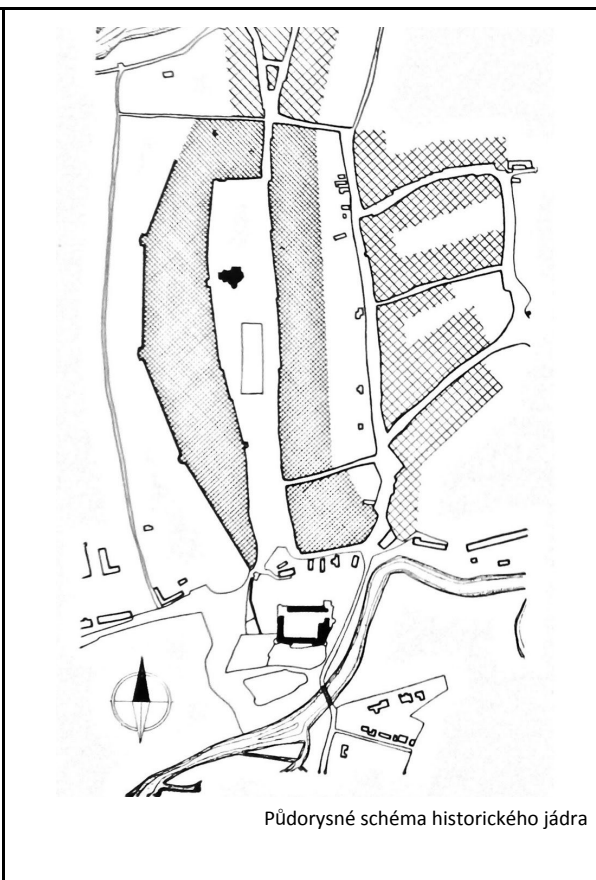
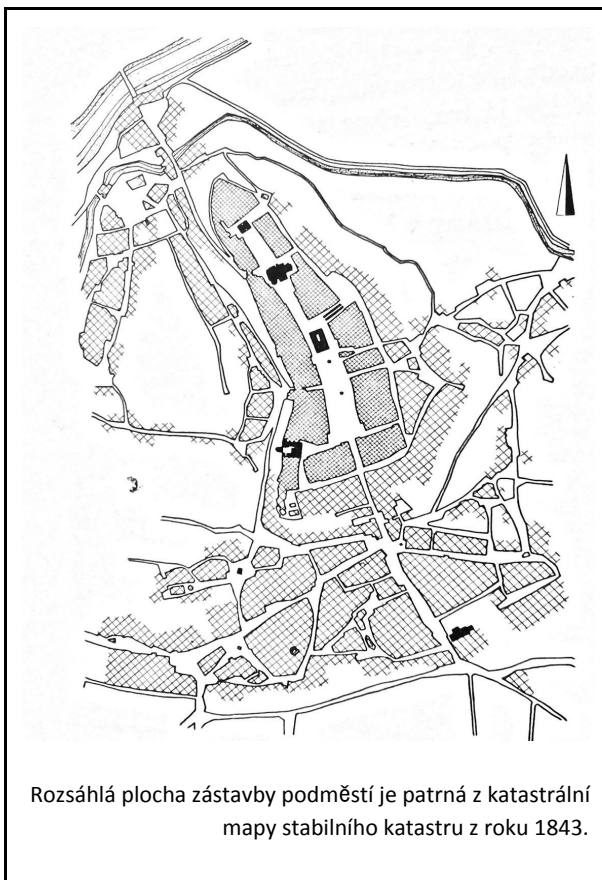
Renesance se v Žateckém architektonickém světě příliš neuplatňuje. Hlavním dílem byla přestavba radnice. Jejíž hranolová věž dominující náměstí je gotického původu.

Na nejstarším zobrazení města z roku 1601 od J. Willenberga je vidět, že na ostrohu stojí opevněné město a pod ním se rozkládá poměrně rozsáhlá obydlená část podměstí.

Baroko se zprvu omezilo na povrchovou slohovou proměnu farního kostela. Nutnost přestaveb vyvolala série požárů v průběhu celého 18. století., následné přestavby vtiskly prostoru v mnoha místech pozdně barokní a klasicistní ráz, který převážně dosud trvá.

18. i 19. století znamenala další rozvoj pivovarnictví a pěstování chmele ve městě a okolí. V těch dobách byl založen např. nový pivovar na místě bývalého hradu na Žižkově náměstí (kde je dodnes), chmelařský spolek a chmelný trh.

V roce 1930 žilo ve městě 18 tisíc obyvatel převážně německé národnosti, v říjnu 1938 bylo po Mnichovském diktátu připojeno k Třetí říši jako součást župy Sudetenland. Po druhé světové válce nastalo vysídlení německého obyvatelstva a dosídlování Čechy.

V roce 1961 byl Žatec vyhlášen městskou památkovou rezervací. V období 70. a 80. let dochází k bouřlivé výstavbě sídlišť, zejména v západní a jižní části města, jsou likvidovány cenné podměstske statky a rozsáhlé čtvrtě z 19. a počátku 20. století. Historické jádro města chátrá.

Dnes dochází k postupné obnově historických památek. Některé objekty ve městě chátrají, ale na jejich obnově se již pracuje.